

НАКАЗАНИЕТО И НЕГОВИТЕ ВИДОВЕ – СЪПОСТАВКА МЕЖДУ БЪЛГАРСКИЯ И ГРЪЦКИЯ НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС

Ваня Манолска¹

**„Разумният човек налага наказание,
не заради това, че е извършена простъпка,
а за да не бъде извършвана тя занапред“**

Сенека

Едно от основните понятия в наказателното право е “наказанието”. Значението му за правната система е толкова важно, че от него произтича и наименованието на този правен отрасъл – наказателно право. Това не е така само в българското право. От това понятие произтича и отрасъла “наказателно право” и в гръцкото право. Наказателното право се появява в един по-късен етап от развитието на обществото, а именно тогава, когато държавата е вече възникнала като сложна система на управление. Наказанието има подчертано обществен характер, защото служи на държавата за решаване на проблемите появили се в следствие на явлението “престъпност”. Наказанието поражда редица въпроси относно неговото схващане. То може да бъде разгледано както чрез по-старите крайни схващания за него, така и чрез възприетата вече съвременна концепция.

През епохата на комунизма К. Маркс споделя идеята, че наказанието не е нищо друго, освен средство за самозащита на обществото срещу нарушаването на условията за неговото съществуване. Това донякъде е възприето и днес. Разглеждайки обаче едностранчиво наказанието някои хора го възприемат като възмездие или като средство за постигане на конкретни цели. Не може да се приеме напълно, че наказанието е възмездие, защото това ще означава, че се отвърща на злото със зло и ще доведе до един затворен кръг. Тук не се прилага принципа на талиона – “око за око, зъб за зъб”. Наказанието трябва да бъде в съответствие на извършеното престъпление, но също така то не трябва да педизвиква по-голямо отвращение от престъплението (К.Маркс). Съответствието на престъплението с наказание е въпрос не само на чиста справедливост, но и на ефективност в борбата с престъпността.

¹ Студент в програма “Право”, 4 курс.

Наказанието е изключително сложно понятие, което трябва да бъде разгледано в дълбочина. Чрез него трябва да се налагат превантивните мерки. За всяко извършено престъпление има различно по вид наказание, но независимо от тежестта на престъплението, в наказанието трябва да се запазят правата на наказания – неговите човешки права. Именно затова международното право възприема един по-хуманен начин на наказания. Наказанието съдържа в себе си възмездност. Това обаче не означава, че трябва да се абсолютизира възмездният му характер, което от своя страна не означава, че трябва и да се отрича. От възмездния характер на наказанието и неговата целесъобразност следва, че с тази форма на държавна принуда правата на осъдения могат да се засягат само в предели, обусловени от тежестта на извършеното престъпление и в степен, която съответства на целите на наказанието.

Съвременната наказателноправна теория разглежда обществената същност на наказанието. То е единство на три неразривно свързани страни – едновременно възмездие, средство за постигане на конкретни обществени цели и порицание на дееца. С престъплението си деецът е засегнал защитени от правото интереси и поради това наказанието се явява едно отговорно отрицателно засягане на правата на виновния, които също са защитени от правото. Наказанието обаче е правомерно засягане на тези права, за разлика от престъплението. Наказанието е и целесъобразно, освен че е възмездие. Чрез него се дава отрицателна обществена оценка на извършеното престъпление, както и на неговия извършител, който се е проявил като отрицателна личност. Именно в тази обществена оценка се явява порицанието на дееца като личност, която не се съобразява с установените задължителни правила за поведение в обществото.

Налагането на наказанието на дееца се превръща в съществен елемент от настоящето му. То е обусловено от миналото му и е пряко свързано с бъдещето му и с това на обществото. В българският наказателен кодекс няма легално определение за понятието “наказание”, но наказателноправната теория все пак дава неговата дефиниция. Наказанието е мярка на държавна принуда, изразяваща се в засягане правата на осъдения, която е предвидена в закон и се налага от съд въз основа на него на физическото лице заради извършено от него престъпление и за да се постигнат определени в закона цели, като чрез нея деецът и осъщественото от него престъпно поведение се порицават от държавата.

В глава 4 на наказателният кодекс на Гърция, която е посветена на наказанията, също няма легална дефиниция на това понятие. В чл. 1 от НК на Гърция (ГНК) се казва, че наказание не се прилага за действия, за които този закон не е предвидил

наказание при извършването им. Този принцип е засегнат и при нас, но по малко по-различен начин, а именно че наказанието като наказателноправна последница се налага само за извършено престъпление и никога за мисли за извършване на престъпление. Деецът може да бъде наказан само за предвидено в наказателния кодекс престъпление. Това всъщност е и идеята на чл. 1 от ГНК. И в двете законодателства е засегнат личният характер на наказанието, а също и че налагането става само от държавата, в лицето на съда.

В НК наказанието представлява санкцията по наказателното право – някое от 13 вида засягане на законни права и интереси, определени в чл.37 НК. В ГНК наказанията са разделени на наказания лишавачи свободата и мерки за сигурност, които съответстват на нашите наказания, които са без лишаване от свобода.

В НК наказателно отговорните лица са пълнолетните, които в състояние на вменяемост са извършили престъпление, а също и непълнолетните, които разбират своството и значението на деянието си и могат да ръководят постъпките си. В ГНК има още една диференцирана група лица, за които има определени наказания и това са глухонемите.

Наказанието представлява една репресивна санкция, която се налага и изпълнява не заради някакви промени в правоимащата държава, а с оглед на промяна в самия санкциониран престъпник, а след това и в останалите членове на обществото. Предизвиканата промяна обаче не съвпада с целта на санкцията. Тя не е мислима без вината на правонарушителя. Целта на наказанието е да предизвика положителни промени в дееца и в останалите членове на обществото.

В чл.35 от НК са посочени общите положения на наказанието. Тези общи положения не са изброени по същия начин в ГНК. Те се извличат по тълкувателен път или са споменати косвено. Могат да се извлекат от глава 1 на ГНК, където се обяснява значението и употребата му, но не и в глава 4, която е свързана с изброяването на наказанията и мерките за сигурност. В тази именно глава 4 не са споменати целите на наказанието. Всяка цел, за всяко едно наказание се извлича от конкретния член, където е обяснено наказанието. В нашият наказателен кодекс целите на наказанието са изброени изчерпателно в чл. 36. Целите изброени в чл. 36 са: 1) да се поправи и превъзпита осъденият към спазване законите и добрите нрави, 2) да се въздействува предупредително върху него и да му се отнеме възможността да върши други престъпления и 3) да се въздействува възпитателно и предупредително върху другите членове на обществото. По отношение на самият осъден целите са три и обхващат

частната превенция. Първата цел е противовъзпитателната – да се въздейства на интелекта на осъдения, за да му се обясни обществената опасност и укоримост на извършеното престъпление. Във връзка с това следва и необходимостта от въздържане от извършване на нови престъпления. Втората цел е предупредителната и с нея се въздейства в/у волята на осъдения с цел създаване на контрамотив срещу извършване на други престъпления. И третата цел е препятстващата, която е най-пряко свързана с наказанието, тъй като физически не позволява на деецът да извърши нови престъпления. Тя има ограничителна роля. По отношение на другите членове на обществото целите са само противовъзпитателна и предупредителна. Препятстващата цел е изключена по обективни причини – за нея се изискват физически ограничения. Възпитателната цел в случая въздейства на интелекта на другите граждани, за да им обясни обществената опасност и укоримост и за да въздържи от изпълнение на престъпление. Предупредителната цел създава страх от наказание у гражданите, за да създаде контрамотив за извършване на престъпление. Има и една друга особена цел на наказанието и тя е по отношение на непълнолетните. Нейното налагане е преди всичко, за да бъдат те превъзпитани и подготвени за общественополезен труд (извод от чл.60 НК).

Важно е да се посочи какво всъщност е наказанието. То е мярка на принуда т.е. правата и интересите на осъдения се засягат против неговата воля, независимо от неговото съгласие. Най-острата форма на принуда е именно наказанието, защото чрез него се засягат най-значимите лични или имуществени права на деца. Основание за налагане на наказание както по българското, така и по гръцкото право е извършването на престъпление. Това е основна негова особеност. Съществен друг основен негов белег е законоустановеността му. То е предвидено само в наказателните кодекси на споменатите вече държави. Тъй като съдържанието на наказанията е уредено, както в нашия НК, така и в ГНК – това също доказва законоустановеността му.

Ако досега наказанието беше разгледано като едно общо понятие, което е възприето както в България, така и в Гърция по почти идентичен начин, не така стои въпросът със системата на наказване в двете съседни държави и с видовете наказания. Системата от наказания обхваща всички видове наказания, които могат да бъдат наложени и изтърпени в конкретната държава. Те са обединени като единно цяло и са подредени по начин отразяващ значението им като държавна реакция срещу извършваните престъпления, а също и едно спрямо друго. Българската система от наказания се гради на принципите за разнообразие и избягване на жестокостта. На

същите принципи се гради и гръцката наказателна система. В някои случаи тя дори е много по-хуманна и толерантна спрямо престъпниците, както ще се види по-нататък.

Преди да бъдат засегнати обаче отделните видове наказания, в зависимост от тяхната подялба, накратко ще разгледам един твърде спорен въпрос. Това е смъртното наказание. Под влияние на хуманизиращото се европейско право България отменя смъртното наказание на 10 декември 1998 година. Гърция обаче я изпреварва в това отношение, като отменя смъртното наказание през 1994 година. Много държави по света обаче запазват това наказание в своите законодателства и то продължава да се изпълнява и до ден днешен. Все пак нека обясня какво накратко представлява смъртното наказание и къде се прилага то.

Смъртното наказание е съдебно постановена екзекуция на затворник. Някои юрисдикции, прилагащи смъртното наказание, ограничават прилагането му до малък брой тежки престъпления, най-вече измяна и убийство. Исторически, а в някои системи и днес, смъртното наказание е използвано и при по-широк кръг престъпления, включително кражба и грабеж.

Днес хуманизираното право, което поставя правото на живот на първо място сред човешките права е обявило и световен ден срещу смъртното наказание, който е 10 октомври. По този повод през 2003 г. Европейската комисия излиза с декларация, в която призовава да бъде прекратено прилагането на смъртното наказание "при всички обстоятелства" и във всички страни. Исторически смъртното наказание е изпълнявано по различен начин: обезглавяване, набиване на кол, разкъсване от диви зверове, изгаряне на клада. В по-новите времена най-често осъдените на смърт са били разстрелвани. Днес в САЩ смъртното наказание се прилага чрез смъртоносна инжекция или чрез задушаване в специална газова камера. А през 20 в. чрез електрически стол. Към днешна дата смъртното наказание не се прилага в около 86 държави, в около 11 държави се прилага при изключителни случаи, а в около 25 се прилага и за обикновени престъпления. Има и една друга група държави, които имат възможност да прилагат смъртното наказание, но не го правят и клонят към неговата окончателна отмяна.

След окончателната отмяна на смъртното наказание в България и Гърция, на негово място като най-тежки наказания се запазват наказанията свързани с лишаване от свобода. В Гърция наказанията лишавачи свободата са изчерпателно изброени в чл. 51 ГНК. Според него наказанията лишавачи свободата са: тежко осъждане на затвор, затвор, затваряне в поправително заведение, затваряне в психиатрично заведение и

задържане. В България обаче наказанията лишавачи свободата са само 2 : доживотен затвор, който се подразделя на доживотен затвор без замяна и на обикновен доживотен затвор, а второто е лишаване от свобода.

Интересно е да се отбележи, че най-тежкото наказание лишавачо свободата в Гърция равняващо се на двата вида доживотен затвор в България, също се разделя на два вида. Това наказание е тежкото осъждане на затвор. То е заменило смъртното наказание. Ако в България има доживотен затвор без замяна, то в Гърция това понятие не се среща. Тежкото осъждане на затвор се разделя на доживотен затвор и на временен затвор, където времето понятие е силно размито в реалността. Наказанието се изтърпява в съответните пенициарни заведения, предвидени за тежките престъпления, чиито извършители трябва да бъдат наказани съгласно чл. 52 ГНК. Параграф 2 на гореспоменатия член обаче обяснява кога се използва т.нар.временен затвор. Той гласи: “когато законът е определил наказанието само като тежко осъждане на затвор, то то се счита за временен затвор”. Временният затвор обаче има определени предели, които не трябва да се надвишават и намаляват, а именно – той не трябва да надвишава 20 години и да бъде по-малко от 5 години.

Третият вид затвор в Гърция се различава от временния затвор по това, че наказанието не трябва да надвишава 5 години и да бъде по-малко от 10 месеца.

Може би вторият и третият видове затвор в Гърция имат прилики с българското понятие “лишаване от свобода”. То е уредено в чл. 39 - 41 НК и съставлява принудително задържане и изолирано настаняване в пенециарно учреждение за определен срок. Размерът на наказанието “лишаване от свобода” може да бъде минимум 3 месеца и максимум 20 години (чл.39 ал.1 НК). По изключение този срок може да бъде удължен на 30 години при случаи на особено тежки престъпления, рецидив и при съвкупност от престъпления. Лишаването от свобода ограничава както възможността за придвижване в пространството, така и възможността да се определи начина на живот. То се изтърпява според 4 отделни режима: лек, общ, строг и усилено строг. Именно заради тях има голяма разлика в минималния и максималния размер на наказанието, което позволява да се постигне най-голямо съответствие с престъплението. Това наказание обаче не бива да се налага за престъпления, чиито дейци биха могли да бъдат наказани с възмездие за извършеното от тях и без да бъдат лишени от свобода. Понякога това наказание може да повлияе не възпитателно и превантивно, а деградиращо и унищожително за личността.

Наказанието заместващо смъртното наказание у нас е доживотният затвор в неговите две форми – без замяна и “обикновен”. Той е разгледан в чл.38 и чл. 38а НК. Разбира се най-тежкото наказание сега у нас остава доживотния затвор без замяна. Неговата цел е да предпази обществото от възможни рецидиви от страна на осъдения. Смята се, че това е един по-хуманен начин на наказване в сравнение със смъртното наказание. Това обаче е едно безсрочно наказание, което се изтърпява в изолация и се прилага за малко на брой престъпления. Наказанието доживотен затвор от безсрочно наказание може да се превърне в срочно, което да е лишаване от свобода за 30 години, но за целта деецът трябва да е излежал 20 години под този режим. С това наказание се изчерпват наказанията лишавачи свободата в България. В Гърция обаче те не са три.

Другото наказание лишавачо свободата в Гърция е засегнато в чл. 55 ГНК и е озаглавено “задържане”. “Продължителността на задържането не може да надвишава 1 месец и да е по-кратка от 1 ден, освен ако в заповед или чрез закон не е предвидено друго” – чл.55. Наказанието се изтърпява или в определени отдели на затворите, или в такива отдели, специално предвидени в полицейските управления.

За непълнолетните също е предвидена система от наказания и в двете разглеждани страни. В България тя е уредена в чл.62 НК, а в Гърция в чл. 54 ГНК, където те са споменати като “юноши”. Най-тежкото наказание в България за непълнолетните е “лишаване от свобода”, като за тези от тях във възрастта между 16 и 18 години то не може да надвишава 12 години и да е по-малко от 5 години. Това е и най-често приложимото наказание за непълнолетните, ако не се стигне до освобождаването им от наказателна отговорност. От другите наказания без лишаване от свобода на непълнолетните могат да се наложат само лишаване от упражняване на дадено право и обществено порицание. В Гърция под “юноша” се разбират лицата на същата възраст между 16 и 18 години. За тях се предвижда настаняване в поправително заведение, за поне 5 години и не повече от 20, но само в случаите, когато за извършеното от тях престъпление законът е предвидил наказание от 10 години или повече, или доживотен затвор. В другите случаи това настаняване в поправително заведение трае от 6 месеца до 10 години.

Изключително голяма разлика при наказанията лишавачи свободата между Гърция и България е, че Гърция има специални състави за лишаване от свобода на глухоними престъпници. Те се третират по един особен начин. Чл. 69 от раздел 3 на глава 3 на ГНК е озаглавен :”затвор за глухоними престъпници”. В случай, че за извършеното от тях престъпление законът предвижда наказание в затвор надшаващо 6 месеца, то

тогава съдът може да наложи то да се изтърпи в обществено терепевтично заведение, щом като извършеното се смята за опасно за обществената сигурност. С по-леките престъпления извършени от глухоними се налагат по-леки наказания. На всеки 3 години съдът, в чиято област се намира затворът за глухоними преценява дали трябва да продължи изпълнението на наказанието за тях. Същият този съд може да вземе решение, както по молба на прокурора, така и по молба на директора на затвора за освобождаването на осъдения.

В наказателните кодекси както на България, така и на Гърция са предвидени и наказания, които са без лишаване от свобода. Те позволяват на осъдения да продължи своето участие в нормалния трудов и обществен живот и да не бъде подлаган на онази деформация, която се получава от наказанията лишаваци от свобода. Основната особеност на тези наказания е, че те не ограничават осъдения да се придвижва свободно в пространството.чрез тях се налага на порицателното въздействие.

Съгласно НК те са: поправителен труд; конфискация на налично имущество; глоба; лишаване от право да се упражнява определена държавна или обществена длъжност; лишаване от право да се упражнява определена професия; лишаване от право на получаване на почетни ордени, звания и отлчия; лишаване от военно звание; обществено порицание.

Съгласно ГНК са: парични наказания; справедливо лишаване от политически права; забраняване упражняването правото на определена професия; препращане в изправително предприятие; конфискация.

Наказанието поправителен труд е срочно – от 3 месеца до 1 година. То се изтърпява от осъдените лица на местоработата им. Ако лицата не работят, тогава им се осигурява друга подходяща работа в района на местоживеенето им. Това наказание е близко по изпълнение с наказанието препращане в предприятието според ГНК. Поправителният труд се различава от обикновената работа. Част от възнаграждението на осъдения се удържа съгласно постановената присъда в полза на държавата. Това може да бъде в рамките на 10 или 25 %. Отдаването на работна сила посредством поправителен труд не се зачита за трудов стаж, а също така осъденият не може да ползва платен годишен отпуск. В случай, че осъденият откаже да работи, съдът заменя наказанието му с наказание лишаване от свобода, като за 3 дни поправителен труд се определя 1 ден лишаване от свобода. Когато обаче замяната на това наказание не е наложена заради виновното поведение на осъдения, а по друга независеща от него причина, тогава наказанието се заменя или с глоба в размер на 50 лева, или с “обществено порицание”.

Друго наказание без лишаване от свобода съгласно НК е конфискацията на налично имущество, която е уредена в чл. 44 до чл.46 НК. Конфискацията представлява принудително и безвъзмездно отчуждаване само на наличните имуществени активи на виновния, които той притежава към момента на постановяване на присъдата. Тя не се постановява, ако виновният няма налично имущество, което не може да бъде предмет на такова наказание. Конфискацията бива пълна – когато се конфискува цялото имущество на осъдения и частична – когато се конфискува само част от имуществото. Пълната конфискация обаче изключва необходимите на осъдения и на неговото семейство вещи за лично и домашно потребление, предмети необходими за упражняване на занятието му, а също и средствата за издръжка на семейството му за 1 година. Конфискацията има репресивно предназначение. За разлика от конфискацията, глобата няма прехвърлителен, а учредителен ефект.

Глобата представлява създаване на парично задължение за осъдения в полза на държавата. Нейният размер трябва да бъде съобразен с имотното състояние, доходите и семейните задължения на дееца. Съгласно българското законодателство глобата не може да бъде по-малка от 0.50 лева. Важно е да се отбележи, че вещите, които не подлежат на конфискация, не могат да бъдат продавани с цел принудителното събиране на глоба. Както глобата, така и конфискацията са наказания насочени срещу личността на осъдения, защото те преследват целите на наказанието по чл. 36 НК.

Задължителното заселване е било без лишаване от свобода, но е отменено през 2002г. Представлявало е установяване на осъдения на досегашното му местоживееие или на друго определено населено място. Наказанието се е изразявало в това осъденият да няма възможност да се придвижва свободно в пространството, но не чрез затварянето му в пенециарно заведение, а ограничавайки го до придвижването му само в района на определено населено място. За осъдения се е установявала забрана да напуска посочените предели без разрешението на компетентен държавен орган. Целта на това наказание е била ограничаване на осъденият да въздейства отрицателно върху други граждани и да извършва нови престъпления, а също и да му окаже възпитателно въздействие. Осъденият е можел да упражнява всички свои лични и субективни права. Обикновено това наказание се е съпровождало със задължителен труд.

Друго наказание отменено през 2002 г.и премахнато като състав от българския НК е наказанието лишавашо от правото на местоживееие в определено населено място. Предполага се, че чрез него деецът се е изолирал за известно време от средата, която е допринесла за извършване на престъплението или върху която той би имал

отрицателно въздействие. Чрез присъда се е налагала забрана за пребиваване на осъдения в определено населено място. Единственото ограничение наложено на осъдения е региона на населеното място, но там той е могъл да разполага свободно с другите си лични права. Това наказание се е възприемало като наказание лишавашо от права, защото осъденият не е могъл да избере къде да живее.

В НК обаче се запазени и до днес и се прилагат наказания лишавачи от различни права. Същността им се свежда до налагане с присъда на забрана деецът да заема даден вид държавна или обществена длъжност или да упражнява определена професия или дейност (чл.37 ал. 1 т. 6 и т.7). С присъдата трябва да се посочи какво точно се забранява на дееца. Наложена забрана трябва да се отнася за съответната длъжност, професия или дейност като цяло, а не само до отделни действия, които спадат към нея. Тези наказания се постановяват с определен срок, който не може да бъде повече от 3 години. Въпреки това има изключение и то е, че когато тези наказания се налагат с наказание “лишаване от свобода”, този 3-годишен срок може да бъде надвишен с 3 години. Когато обаче срокът на едното наказание бъде намален, намалява се и срока на наказанието лишавашо от права. Наказанията лишаване от права по чл. 37 ал. 1 т. 6 и т.7 се налагат в предвидените от закона случаи, ако заемането на съответната длъжност или упражняването на съответната професия или дейност е несъвместимо с характера на извършеното престъпление.

Повечето наказания лишавачи от права са срочни и след изтърпяването им осъденият може отново да упражнява правата, от които е бил лишен, но те трябва да бъдат придобити отново по установения за това ред. Има разлика в налагането на наказанията, които лишават от права. Ако гореспоменатите се прилагат както при тежки, така и при леки престъпления, то наказания лишавачи право на получаване на ордени, почетни звания и отличия и от военно звание могат да бъдат наложени само при осъждане за тежко престъпление. Те си приличат до известна степен по това, че са наказания, които имат порицателен характер и чрез тях се дава отрицателна оценка на дееца и неговото престъпно поведение. Същността на лишаването от право на получени ордени, почетни звания и отличия се изразява в забрана осъденият да ги притежава и носи.

Награждаването с ордени, почетни звания и отличия, както и присвояването на военно звание, са еднократни държавни актове, с които се дава съществена положителна оценка на дееца и неговото обществено поведение. С престъплението той се е проявил като отрицателна личност и това поставя въпроса за наговата обществена

преоценка. Но не всяко престъпление може да характеризира своя извършител отрицателно в степен, която да налага такива промени в общественото отношение към него. Поради това и разпоредбата на чл. 50 ал. 3 НК предвижда наказанията лишаване от право на получени ордени, почетни звания и отличия и лишаване от военно звание да могат да бъдат налагани само при осъждане за тежки престъпления.

Последното престъпление, което не е лишаващо свободата съгласно НК е общественото порицание. То в най-ниска степен засяга правата и интересите на осъдения. Представява едно публично порицаване на виновния, което се обявява пред съответния колектив, чрез печата или по друг подходящ начин съобразно указаното в присъдата. Същността на това наказание се свежда до публичното разгласяване на факта на осъждането чрез свеждането на присъдата до знанието на по-широк кръг хора. Съгласно съдебната практика това наказание не може да се изпълнява в затвора или в поправителен дом, в който осъденият изтърпява лишаване от свобода. Така уреденото общественото порицание се изпълнява изключително трудно, защото не винаги е съвместимо със свободата на средствата за масово осведомяване.

За разлика от българския НК, в гръцкият НК са предвидени по-малко наказания, които са без лишаване от свобода. Освен това те са представени по различен начин и съставите, и понятията използвани в ГНК са по-различни от тези, използвани в НК. На първо място паричните наказания не са разгледани в раздел 2 на глава 4, а в раздел 1 на същата глава заедно с наказанията лишаващи свободата, които са определени съгласно кодекса като основни наказания. Другите наказания, които са без лишаване от свобода са разгледани в раздел 2 озаглавен “последващи наказания”. Конфискацията е разгледана самостоятелно в раздел 3 на глава четвърта, където са наказателните мерки за безопасност и сигурност.

Паричните наказания в ГНК имат определени предели. Те могат да бъдат нарушени само по определено нареждане на съда, ако той е преценил, че налагането им не трябва да бъде по-голямо или по-малко от законоустановените. Според гръцкия закон, паричното наказание не може да бъде по-малко от около 550 евро, нито да надвишава сумата около 55 000 евро. Гръцкото законодателство отделя глобата като самостоятелен вид парично наказание, което само по себе е по-леко наказание. Това проличава и от паричната равностойност на глобата. Тя е доста по-ниска от паричното наказание по принцип. Глобата варира от около 110 евро до около 2200 евро. Важно е да се отбележи, че както паричните наказания, така и глобите се погасяват със смъртта

на осъдения. Те не се налагат посмъртно на наследниците му. Тези наказания са *intuitu personae* т.е. те са лични.

В Гърция друго наказание, което не е лишаване от свобода е лишаването от политически права. То обаче е свързано с наказанието лишаване от свобода. Интересен е случаят разгледан в чл. 59 параграф 1, където се казва, че когато има влязла в сила присъда за наказание – тежко осъждане на доживотен затвор, осъденият автоматично се лишава от политическите си права. Когато обаче има осъждане с влязла в сила присъда само за тежко осъждане на затвор с неопределена продължителност, съгласно чл. 90 и сл. ГНК, то лишаването от политически права е за 10 години. В чл. 90 се изброяват многократно извършвани коварни злодеяния или престъпления, застрашаващи обществената сигурност, за които има наложени наказания лишаване от свободата, затвор, тежко осъждане на затвор и т.н. Това са случаи на справедливо лишаване от политически права, които се налагат само в наложени по-тежки наказания. Тогава лишаването от политически права започва от момента на действието на другото, по-тежко наказание.

Лишаване от политически права има и за по-кратък срок, които съгласно ГНК са временни. Те варират от 2 до 10 години и се налагат отново с влязла в сила присъда, които са за осъждане на по-тежко лишаване от свобода, но временно. С налагането на по-леки присъди и лишаването от политически права е за по-ограничено време. В случай на присъждане на затвор за деятеля, лишаването му от политически права е от 1 до 5 години. За налагането на това наказание обаче, трябва да е доказано предварително, че действията на дееца и начина на изпълнението им, за които той е получил присъдата, са оказали нравствено разстройство в неговия характер.

Когато е постановена присъда за налагане на наказание, което да се изтърпи в психиатрично заведение, политическите права на осъдения са ограничени или той е лишен напълно от тях.

Лишаването от политически права на осъдения има особени последици за него. Той губи определени държавни, общински и обществени позиции, които е имал. Загубва званието си във войската – ако има такова. Освен това, ако е адвокат – също губи това свое качество, както и други почетни позиции. Най-съществен резултат от лишаването от политически права е това, че осъденият загубва правото си за избира и да бъде избран на държавни и общински избори.

В някои случаи е възможно с молба до съда, лишеният от политически права да помолви за възобновяването им. Когато са наложени на-тежките наказания лишаване

свободата, с които съвкупно има наложено и наказание лишавашо политическите права, то те могат да се възобновят след като са минали 5 години от изтърпяване на наказанието. Що се отнася до обикновения затвор, там трябва да са минали 3 години. При наложени наказания, които трябва да се изтърпят в психиатрично заведение, в зависимост от извършеното злодеяние, политическите права се възобновяват от 3 до 5 години след влизането на наказанието в сила. Важно е да се знае, че за да се подаде молбата за възстановяване на политически права до съда, трябва да са минали 2 години.

Последното по-леко наказание от глава 4 на ГНК е забраната за упражняване на професия, която е представена в чл. 67. Там се казва, че когато виновният е извършил действие отразяващо тежко надвишаване на професионалните му задължения, за което се е изисквало предварително разрешение, и в следствие на което е наложено от съда наказание лишавашо свободата поне за 3 месеца, то тогава съдът може да произнесе присъда, в която го обявява за негоден да извършва тази професия за интервал от 1 до 5 години.

Раздел 3 на ГНК е озаглавен „Мерки за сигурност“. Там се намират и последните 2 по-леки наказания – препращане в исправително предприятие и конфискацията.

При наказанието препращане в исправително предприятие някой трябва да бъде обявен за виновен и да му е наложено наказание задържане. Това се прави в случаите, при които действията или бездействията на виновника са породени от мързел, нередовен живот или склонност към такъв начин на живот. Тогава съдът може съгласно специално определени в закона случаи да нареди, освен изтърпяването на наказанието и препращане в исправително предприятие на работа. Престоят там бива проследяван за правилно изпълнение на наказанието. Продължителността на наказанието не може да бъде по-малка от 1 година и да надвишава 5 години. Съдът всяка година взема решение по молба на директора на исправителното работно заведение или на прокурора относно освобождаването на задържания от наказанието.

Последното наказание съгласно ГНК е конфискацията или още така нареченото секвестриране. Нейн предмет са продукти придобити чрез измама, както и паричната им равностойност, а също и придобитите от тази стойност предмети служещи или предназначени за изпълнението на измамни действия. Конфискацията засяга и съучастниците в такива злоупотреби. За по-високо наказуеми подобни действия, мерките, които се прилагат са определени в специален закон. Във всички случаи обаче, съдът е този, който преценява какво трябва да се направи с конфискуваните предмети. Ако те са общественоопасни, той взема решение за тяхното унищожаване. Това обаче

не означава, че ако не са вредоносни, той не може да вземе решение за разрушаването им.

Разглеждайки и сравнявайки различните видове наказания прилагани в две европейски държави – Гърция и България, стигам до извода, че независимо от различията между тях и различното времетраене на наказанията, те все пак си приличат. Целта на тяхното приложение е единна. Идеята за налагането им е сходна. И колкото и странно да изглежда, заключенията на италианския юрист, икономист и литератор Чезаре Бекария са в сила и до днес. Те имат своето отражение по един или по друг начин, както в италианското наказателно право, така и в наказателните законодателства на другите европейски държави. Въпреки, че книгата му „За престъпленията и наказанията” е написана през 1764 година, тя има своя отзвук и сега, и все още има какво да се научи от нея.

Стремежът към свобода и нейното използване биха били безполезни, ако не съществуваше и не беше осигурено наказание срещу тяхното нарушаване. Именно тази необходимост създава правото на наказание, а всичко което излиза извън това не е справедливо. Справедливите наказания са необходимата мярка за запазване на общественото благо.

Като заключение бих искала да обобщя, че законите могат да предвиждат наказания само за престъпленията. Наказанията от своя страна могат да бъдат налагани само от законодател. Наказание, прескачащо законоустановените предназначения е неправомерно. Онова, което преди всичко трябва да застрашава престъпниците, не е жестокостта, но неизбежността на наказанието². Въпреки всичко строгостта на наказанията трябва да съдейства на общественото благо, така че да възпрепятства престъпленията. То не трябва да има формата на отмъщение, възложено от закона. Защото известно е, че „Този, който очаква наказание, Го понася вече, а този, който го заслужава, Го очаква” (Монтен).

Използвана литература:

1. Наказателен Кодекс на България
2. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ – Наказателен Кодекс на Гърция
3. „За престъпленията и наказанията” – Чезаре Бекария
4. Гиргинов, Антон. Наказателно право на Република България. Обща част. Лекции. София, Софи-Р, 2002г.

² Чезаре Бекария. За престъпленията и наказанията.

5. Стойнов, Александър. Наказателно право. Обща част. София, Сиела.
6. <http://bg.wikipedia.org>
7. www.kriminalist.info
8. <http://valtcheva.com>